

به ناوی خوای گهوره

ساز و کار و چۆنیتهی بهرزبوونهوهی باوهری نایینی له ریپۆوانی ئهر به عیندا

حه میدرهزا نایهتولاهی

پوخته:

ئهم نووسینه له سێ بهش پیکهاتوو. له بهشی یهکهما ههندیک له ساز و کارهکانی باوهره جوړاو جوهرهکانمان که زۆربهیان نایینین، نیشان دهرین و پهوهندییان لهگهڵ واقع و بهلگههینانهوه و ههڵکشان و داکشانیان به کورتی باس دهکریت. له بهشی دوهمدا تهها ۲۲ هۆکاری بههیزکردنی جوهرهها باوهرمان دهخهینه روو. له بهشی سێههیدا بهتاییهتی لیکۆلینهوه له باوهره نایینییهکان دهکهن و نیشانی دهمین که ههموو ئهم ۲۲ هۆکاره له ریپۆوانی ئهر به عیندا بوونیان ههیه و پرونی دهکینهوه که چۆن ئهم بابتهانه دهبنه هۆی بهرزبوونهوهی باوهره نایینییهکانمان. کورتیهک لهم بابته له ۲۷ ی رهز بهری ۱۳۹۸ له بهرنامهیهکی تهلهفزیۆنیدا بهبۆنه ی ئهر به عینی حوسینییهوه پیشکesh و پهخش کرا و لهم لینکهی خوارمهیدا بهردهسته:

أ- ریکاره جوړاو جوهرهکانی باوهر و شیوازی دروستبوون و ههڵکشان و داکشانیان:

ژیان و رهفتاری ئیمه پره لهو باوهرانهی که زۆر جار ئاگامان لێیان نییه. ئهم باوهرانه له بارودۆخی جیاوازا دهبنه هۆی رهفتارهکانمان. بهشیک لهم باوهرانه، باوهری نایینی ئیمهن. لهم بهشهیدا بهنیازین کۆمهله باوهرهکانی خۆمان شیتل بکهین و بزانی چ کار و کاردانهویهک له دروستبوون، بههیزبوون یان لاوازیوونی باوهرهکانماندا رۆلی ههیه؛ و چ پهوهندییهک دمتوانیت لهنیوان باوهرهکاندا ههیهیت؛ و پهوهندییهکهی لهگهڵ زانیارییهکانی تری خۆمان به کورتی باس بکهین.

باوهرهکان ئهم تاییهتیهندییهی خوارمهیدان ههیه:

۱- باوهرهکان ههموو لایهنهکانی ژیانی ئیمهیان گرتوتهوه و له زۆر حالتهدا بنهمای کردار و رهفتاری ئیمهن.

۲- یهکیک له پشتگیریکهرهکان یان دژبههرهکانی باوهرهکان دمتوانن راستیهکان بن. بهلام ههندیک جار راستیهکان توانای گۆڕینی باوهرهکانیان نییه.

۳- له ههندیک حالتهدا باوهرهکان لهسهه بنهمای راستی نین.

۴- زۆر جار باوهرهکان سههرماری دژایهتیان لهگهڵ راستیهکان و حهقیقهتهکان، به توندی بهرگری دهکهن و خۆیان دهپاریزن. (بۆ نمونه باوهری ژمارهیهکی کهم به تهختبوونی گۆی زهوی)

۵- بهلگههینانهوه دمتوانیت یارمهتیدهر بیت له بههیزکردن یان لاوازکردنی باوهردا، بهلام بهلگههینانهوه مهرج نییه کاریگهری لهسهه باوهر ههیهیت.

۶- بملگه هینانهوه تنها تا رادمیهک دهتوانیٔ یارمهتیدم بیٔ له بههیزکردنی باومردا و بو بههیزکردنی باومر چهندین هوکاری دیکش بهشدان.

۴- **هاوشان بوون لهگهل چيژى ناوهكى:** بو نمونه باومر به چيژومرگرتن لهگهل هاوريياند، كه ههمان چيژى ناوهكييه؛ هم باومره وا دهكات كه نيمه زياتر بهدواي هم بابهتدا بگهريين.

۵- **دوزينهوهى گونجاني ناوهكى لهگهل باومرهكاني تری مروڤ:** نهگمر ههنديك له باومرمان بتوانن لهگهل باومره بنهريهتيهكاني مروڤدا بگونجين و لهگهل باومركاني تردا سازگار بن، دهبيته هوى نهوهى كه هم باومره به باشي له نيمهدها شيوه بگرييت و جيگير ببنييت؛ بو نمونه، باومر به همولدان بو ژيانتيكى باشتر لهگهل كومهلتيك له باومره گونجاوهكاندا. له بهرامبهدا، نهگمر ههنديك له باومرمان بتوانن گونجاني ناوهكى لهگهل ههنديك باومري تردا دروست بكمن، ناكوكي له نيوان باومرماندا پروودهات و لهم ناكوكييهدها ههنديك له باومرمان به قازانجي ههنديكي تر وهلا دهنرين.

۶- **پشتراستكردنهوهى باومر لهلايهن گرووپهكان و تاكهكانهوه كه چيگهى ناماژهن:** بو نمونه، باومر به كاريگمر بووني رهمچته پزيشكيهكان بو چارهمسركردي نهخوشييهك. لهبهس نهوهى كه نيمه پزيشك وهك سهرچاوهيك دهبينين، له نهجامدا باومر به رهمچتهكانيشي پهيدا دهكهن. بيگومان، باومر به خودي پزيشكهكش له ريگهى پروسيهكي دريژخايهنهوه له كومهلتيك باومري ترموه سهرچاوهى گرتوه.

۷- **ههبووني بنههايهكى ميژوويي:** نهگمر باومريك له سهردماني رابردودا پشتراست كرابيتهوه، بههوى هم بنهما ميژووييهوه نيمهش باومري پي دهكهن. بو نمونه، باومر بهوهى كه پرووداومان له ژياندا كاردانهوهى كردهمكانمان؛ هم باومره دهتوانيت له پرووداوه ميژووييهكانيشهوه سهرچاوه بگرييت.

۸- **ههلقولاو له كومهلتيك باومر كه ههموو جيهان و ژيان لهخو دهگرييت:** بو نمونه، باومر بهوهى كه جيهان به ريخراوى و ياسامندي كار دهكات، كه كوي گشتي جيهان و كومهلتيك باومري تر دهخاته ژير كاريگمري خويهوه؛ يان باومر به مانايهكي گشتي بو ههموو ژيان، باومر به بووني خوداوهنديكي دانا و خولقينر و ههروهها باومر به ژياني دواي مردن، كه تييدا ههموو جيهان و ژيانمان لهبهسچاو دهگريتهوه. لهم جوړه باومرهدا، رولي باومره ئايينييهكان زور بهسچاوه.

۹- **تيكوشان بو دوزينهوهى باومر يان ولايى پرسيار و نيگهرانيه وجوديهكاني مروڤ:** بو نمونه، باومر به پالمانبوون، باومره به سهركهوتن له ژيان كه ولايى نيگهرانيهكاني تاكه كهي دهدهاتهوه.

۱۰- **هيوادار بوون:** بو نمونه، باومر به بههاي خويندن، كه هيواي گهيشتن به نهجامهكاني واي ليندهكات برياري لهسر بدات؛ يان باومر به مهدهموييهت.

۱۱- **هاوشان بوون لهگهل ههستهكان يان باومره كاريگمرهكان به هوكاره دهروونييهكان:** بو نمونه، باومر به يارييه وروژينرهكان كه پيوستيهكاني لهگهل هم جوړه باومرهدا زياتر دهكات.

۱۲- **وروژينهري خوشهويستي و سوزي دهروني:** بو نمونه، باومر به يارمهتيدي ئهوانيتري يان باومر به باشبووني نهو كسانهي كه پهيوهنديمان پيوهيان ههيه؛ يان باومر به كهسايهتييه بهرز و بهرخهكاني كومهلگه.

۱۳- په یوه نډیگر تن له گډل باوډارانی تر: بۆ نمونه، باوډر به بالادهستی ئارمانهکانی پارتیکی سیاسی لهنیو ئهنامانی ههمان پارتدا.

۱۴- هاوئاوایوون له گډل باوډارانی تر: بۆ نمونه، باوډر به پښکوتنی ولات، له گډل نهوهی که دهیتریت جیاوای باوډر له نیوان دوو هاوونیشتمانی دا بوونی، به لام بینینی نهوهی که باوډری هاوونیشتمانی له ههمان ئاراسته باوډری نیمه دایه نهوه و دهکات باوډر کهمان به هیتر تر بیتخ.

۱۵- هاوشان بوون له گډل کردار و چالاکی مړویی: بۆ نمونه، باوډری لایهنگران به رهنج و چالاکی خباتی چهکارانه یان نهجامدانی سروته نایینیهکان له باوډره نایینیهکاندا.

۱۶- نامادهبوون بۆ قبولکردن و پیدانی تیچووهکانی: بۆ نمونه، باوډر به یارمهتیدانی لیکوماوانی لافاو، که دواي ترخانکردنی بهشیک له مالی کهسی بۆ هم مهیسته، باوډرمان به بهخشندهی زیاتر دهیت و له نهجامی دووبارمکردنهوهی هم کرداردا باوډر تر دهین.

۱۷- ههبوونی نمونهی راستهقینه و بالا بۆ باوډر: بۆ نمونه، باوډر به خبات له دژي نیمپریالیزی ئهمریکا، که نمونهی گرنگی له بواردا هیه، وک چي گیقارا، یان باوډر به خبات له دژي نیستیماری ئینگلیز، که نمونهی راستهقینه و بالای وک گاندی ههبووه.

۱۸- نمونهی باوډر یک که تیچووی زوری بۆ دراوه: بۆ نمونه، باوډر به خبات له دژي نابهرابهری نژادی (نپارتاید)، که نمونهی که وک نیلسون مانډیلا هیه، که نمونهی که راستهقینهی بۆ هم ئارمانه بووه و بۆ هم ئارمانه سالانیکي زوری له زینداندان بهسهر بردووه.

۱۹- پشتراستکهرهوهی گهشه میهنهوی مړوف: بۆ نمونه، باوډر به نهجامدانی سروته مهعهویهکانی نایینهکان، که مهعهویهیت له مړوفدا زیاد دهکات.

۲۰- فراوان بوون: بۆ نمونه، باوډر به ئارمانهکانی کومونیزم له سهردهمی گهشهسهندنی کومونیزمدا، که له لایین زوریک له خهلی جیهان له ولاته جیاوازهکاندا قبول کرابوو.

۲۱- پشتراستکهرهوهی خوشهویستی به نمونهی بالا: ریهران و پیشهوایانی هندیک له باوډر کهان، که نمونهیان هیه، زورجار شوینکوتنی ریگاکهیان به خهلیک پیشنیار دهکن و خهلیکیش قبولی دهکن، به لام کهتر ریهر و خوشهویستی کهسی بیهاوتا له دلایندا دادهنین. نههلی سونهت پیغمهبری نهکرم (ص)یان هیه، به لام بهرنامهی که کاملیان بۆ وهرگرتی خوشهویستی کهی له هزرهتیان وهرنگرتووه. هم تاییهتمهندییه دیاره له باوډری شیعهکاندا به پیغمهبر و نههلی بهیتهکهی و بۆ وهرگرتی نه خوشهویستی بوونی هیه که لقیکه له خوشهویستی شیعهکان.

۲۲- پشتراستکهرهوهی خوشهویستی ناوهکی بۆ خوشهویستی باوډارانی تر: باوډر یک که بهم شیویه بهرز دهیتووه، نهونده قول له گیانی مړوفدا ریشه دادهکوتیت که هوکارهکانی تر به هیچ

شیوهیهک ناتوانن تا ئهم رادهیه باومر بهرز بکهنهوه. وادیتته بهرچاو که بالآدمستی و لهوانیه تاکه نمونهی ئهم شیوازی بههیزکردنی باومر له رپیپوانی ئهر بهعیندا رووبدات.

ج- باومره نایینییهکان و شیوازی بهرزبوونهوهیان له رپیپوانی ئهر بهعیندا

ئهو حالهتانهی که له بهشی پێشوو باسکراون و پهیههندیان به هوکارهکانی بههیزکردنی باومری نایینییهوه ههیه له ههموو باومرهکاندا، یهکیکن لهو حالهتانهی که فاکتهری دهر و ونیش و هک باقی باومرهکان له باومره نایینییهکاندا بهشداره و ههندیک جاریش ئهو دوو حالهتهی سهروه بابتهی بههیزکردن. بیدی دهنوانیت بپیته هوای لاوازبوونی باومره نایینییهکان یان تهناوت بپیته هوای لهناوچوونیان، بهلام لهم بهشدا باس لهوه ناکریت. بهلکو لهگهڵ بوونی ئهو بیابانهیه، زیارته و رپیپوانی ئهر بهعین پر به هوکاری جوړاوجور که له بههیزکردن و بهرزکردنهوهی باومری نایینییدا کاریگهره. لهم بهشدا ههول دهمین بیست و دوو حالتهی سهروهی رپیپوانی ئهر بهعین بپشکنین بو ئهوهی بزانی چۆن و به چ شیوهیهک دهپیته هوای بههیزکردن و بهرزکردنهوهی باومره نایینییهکان:

- ۱- رپیپوانی ئهر بهعین کاریگهره لهسهه واقیعیکی میژوویی که به وردهکارییهوه گیردراوتهوه.
- ۲- چونکه رپیپوانی ئهر بهعین دهپیته هوای یهکگرتنی کومه لایهتی شیعهکان و خه لکانی نازاندنیش، سوود و کاریگهری و قازانجی زوری ههیه.
- ۳- رپیپوانی ئهر بهعین له روی پهمره ئهخلاقییهکانی و هک خوبهختکردن، نارامگرتن، خوبهستهوه دان و ستم نهکردنهوه بیهاوتایه.
- ۴- رپیپوانی ئهر بهعین به شایهتی زۆرینهی ئهو کهسانهی که بهشدار ی تیدا دهکن چیریکه دهر و نیان پیدهبخشیت ئهوانه ی پرواشیان پی نییه دان بهودا دهنن وه بهشدار یکردنیان تیدا به پیوست زانیوه بو ئهوهی ئهم ئهمونه چیر بهخشه ئهموون بکن.
- ۵- رپیپوانی ئهر بهعین لهگهڵ باومرهکانی تری بهشدار بوواندا و هک باومره تاکه کهسی و کومه لایهتی و سیاسی و ئابووری و کولتورییهکانیان گونجاوه و باومرهکانی تریان پشیل ناکات. ههچنده ههندیک حالتهی ناکوکیش ههیه. خالی سهرنجراکیش لهم رپیپوانه ئهوهیه که له ههندیک حالتهدا یارمهتی راستکردنهوهی باومرهکانی تری مروفیش دهوات.
- ۶- رپیپوانی ئهر بهعین پشتر استکردنهوهی بهرفراوانی له لایهن گروه نایینییهکانی و هک پشهوایانی ئیسلام و زانیان و مهرجه کهانهوه ههیه و ئهم گروهانه هانیان داوه جهختیان له ئهجام دانیان کردووتهوه.
- ۷- رپیپوانی ئهر بهعین خاوهنی پاشخانیکه میژوویی ۱۴۰۰ سالهیه.
- ۸- رپیپوانی ئهر بهعین باومرهکانمان به خودا و زۆری دوا یی و هک باومریکی گشتگیر به جیهان و ههموو ژیان زیاد دهکات.
- ۹- رپیپوانی ئهر بهعین وهلامی ههندیک نیگهرانی و کیشهی کهسی دهواتهوه، بهتایبهتی له مانای ژياندا.
- ۱۰- رپیپوانی ئهر بهعین باومره نایینییهکان بههیز دهکات به پیدانی هیوا به داهاتوویهکی روون به سهردهمی ئیمام مههدیدا (ع).

۱۱- رېښوانی ئېرېه عین پرې له ههست بو تاک.

۱۲- رېښوانی ئېرېه عین وروژینهری خوشهویستییه بو ئیمام حسین (ع) و حمزرتی زمینېب (س) و یامرهکانیان که به گریان پرشنگیک لهم خوشویستن و عهشقه دمردهکھویت.

۱۳- له رېښوانی ئېرېه عیندا، ههلیک بو هر باومرداریک دینته پېشهوه که لهگهل باومردارانی تردا هاورنیهتی و پمیهندیی لهگهل یهکتردا ههیت.

۱۴- له رېښوانی ئېرېه عیندا، هر باومرداریک پرووېرووی باومردارانی تر دهبیتهوه و لهگهل رهمقارمهکانیاند پرووېروو دهبیتهوه، که له باومردارانی ترموه کاریگهریان لهسره، زیادبوونیک له باومرهکیدا دروست دهبیت.

۱۵- ئایینه ئاسمانیهکان زوړیک له باومرهکان تهنها تا ئو رادهیه پېشنیار دهکن که باومردار له پرووی تیورییهوه باومری پې ههیت، بهلام ئهگهر ئهم باومره تهنها پرسیکی خودایی بیت، قوول نابیتهوه. ههروها داب و نهړیته ئایینییهکان ئو توانایانن که باومر دروست دهکن و بهردهوامی پندهدن، بویه یارمتهی باومردار دهمدن که پابند بیت به داب و نهړیته ئایینییهکانهوه. بهلام ئهگهر چالاکییهکه له خوشهویستییهوه نهیت (مستحب)، باومرکه قوولتر دهبیتهوه. بهوهی که له رېښوانی ئېرېه عیندا ئهگهری بهکارهینانی نامرازهکانی گواستهوه بو گهیشتن به کهربه لا ههیه، بهلام چالاکیی پیدامرووی دهیان کیلومهتر کاریگهرییهکی قوولتری لهسر باومره ئایینییهکانی تاکهکاندا دهبیت.

۱۶- رېښوانی ئېرېه عین بارودوخیک بو باومرداران دروست دهکات که بهشداربووان زوړترین تیچووی ژیانان ترخان بکن و یهک سال پاشهکوت بکن بو ئوهی بتوانن به شپوهیهکی مشتاقانه تیچووی ئهم رېښوانه دابین بکن و دلخوش بن.

۱۷- گومانی تیدا که باومرېک ههیت وک باومر به ئیمام حسین (ع) باشتترین نمونهی باومری ئایینی بیت و نمونهیهکی بالا نشان بدات، ههروک چو غاندیش ئیمام حسینی (ع) به نمونه و سرمهشق دانوه .

۱۸- گومانی تیدا نییه که بتوانریت نمونهیهکی بالا بدوژریتهوه که وک ئیمام حسین (ع) ئو ههمو قوربانیهی له پیناو باومرهکی دابیت. خو و مندالهکانی و هاوملهکانی گیانان بهخشی و زور سهختیان بینی. قوربانیدان له رېگای خوادا کاریگهرییهکی قوولی لهسر باومری ئایینی تاکهکاندا ههیه.

۱۹- له رېښوانی ئېرېه عیندا ئهموونیک واتایی قوول بو بهشداربووان دروست دهبیت که لهوانیه له کاره ئایینییهکانی تردا ئهموونیک وایان نهبوویت.

20- نامادهبوونی ملیونان باومرمهند له ولاته جوړاوچورمهکانی جیهان و له شاره زورمهکانی جیهانهوه پیکهوه لهم بونهیدا، گشتگیریهکی دمردهخات، که خو دهبیته هو بهرزکردنهوهی باومری ئایینی شیهکان.

21- له رېښوانی ئېرېه عیندا، ئیمام حوسین (ع) تهنها رولی پېشهوا نابینیت، بهلکو خهک به شپوهیهکی عاشقانه ئهم بهرجهستهبوونهی باومری ئایینیان خوشدهویت و همولدهدن خوشهویستی خویان بو ئو پېشان بدن.

22- بەرزترین تاييەتمەندى رېپىۋانى ئەربەين ئەۋەيە كە خوشەۋىستى بۇ ئىمام حوسىن (ع) ھەموو بەشداربۋوانى ئەم مەراسىمە عاشقى يەكتر دەكات. ئەم جۆرە لە خوشەۋىستى مىۋاندارەكان بۇ مىۋانەكان و مىۋانەكان بۇ مىۋاندارەكان لە ھىچ شۈننىكى جىھاندا وىنەى نىيە، بۇيە دەبىتە ھۇى ئەۋەى كە بەرزترین پاىە بە باۋەرى ئايىنى تاكەكان بىەخشىت.